
Consolats d catalans

Autor:

Data de publicació: 12-05-2017

**Messina,
Tràpani
i Siracusa**

Jurisdicción especial que entendía en materia mercantil y en asuntos marítimos.

1253 Tunis
1264 Alexandria
1282 Sevilla
1233 Gènova
1279 Pisa
1286 Palerm
Messina
Tràpani
Siracusa
1301 Càller
1281 Constantinoble (Piri Reis)
Pera
1377 Beirut
Damasc
1343 Bugia mallorquins
1433 Siracusa
1352 Trapani
1500 Venècia
Damasc
Modó
Quios
Candia
Rodes
Famagusta
Ragusa
Senya
Rjeka
Venècia
Ancona
Manfredonia
Otranto
Turpia
Tropea
Castellamare
Ischia
Gaieta
Roma
Pisa
Liborno
Genova
Niza

Aix-en-Provence
Avignon
Arles
Aigues Mortes
Vias
Montpellier
Pezenas
Montaignac
Marsella
Sassari
Alguer
Oristano
Cagliari
San Lucido
Napols
Mesina
Catania
Lentini
Siracusa
Piazza-Armeria
Licata
Agrigento
Sciacca
Malta
Trípoli
Tunis
Bona
Constantina
Bugia
Mansoura
Argel
Londres
L'Ecluse
Bruges
Gant

La aparición de este tipo de institución (dicha también curia de catalans) es generalizó en el Mediterráneo a partir del s. XI, inicialmente en las costas italianas. Los primeros cónsules de catalans conocidos en los Países Catalanes son los de Barcelona, ??mencionados ya en 1282, aunque la erección del consulado de esta ciudad no debió de ser muy anterior, porque la llamada Carta consulatus riparie Barchinone (Universidad de Prohombres de Ribera) es del 1258. El consulado de catalans de Barcelona fue seguido por los de Valencia (1283) y de Mallorca (1326), los cuales se revuelven por las costumbres marítimos de Barcelona, ??primer núcleo del futuro Libro del consulado de catalans, formado a mediados del s. XIV, cuya vigencia se extendió por todos los consulados mediterráneos. En estos decenios centrales de los s. XIV tuvo lugar, igualmente, una fuerte transformación de estos viejos consulados de catalans, afectados por la crisis social y económica general, el hecho más importante de la que fue la unificación de la estructura y el ámbito de acción de los tres consulados sobre el patrón del de Valencia,

extendido en Mallorca en 1343, aran de la reincorporación del reino a la corona catalanoaragonesa, y

en Barcelona en 1348 (el consulado de Barcelona, ??a diferencia de la autonomía que en general tenían a las otras poblaciones, fue colocado bajo la dependencia de la corporación municipal). Ejercían la jurisdicción en primera instancia dos cónsules de catalans; en apelación, actuaba un juez de apelaciones. La primitiva jurisdicción sobre detreminats asuntos marítimos (fletes, sueldos de los marineros, seguros, naufragios) fue ampliada

a a partir del 1380 en todas las causas marítimas y mercantiles, las cuales quedaron excluidas del consejo real. A los consulados se vincularon las corporaciones de mercaderes, organizadas en los s. XIV y XV, los consejos de las cuales (consejo de la mercadería) eran presididos por los cónsules; estos, por otra parte Redi asesoramiento de los

mencionados consejos para el ejercicio de su jurisdicción. La institución inició su expansión ya en la segunda mitad del s. XIV, de primero dentro de la corona catalanoaragonesa;

en 1363 fue concedido a Tortosa bajo la forma de los de Mallorca, aunque esta erección no fue llevada a la práctica hasta en 1401;

n 1385, el de Girona; e

n 1388, el de Perpiñán; e

n 1343, aunque, el consulado de Sant Feliu de Guíxols. En el s. XV la expansión de la institución trascendió las fronteras políticas catalanas:

en 1463 fue concedido el de Montpellier, y

en 1474, el de catalanssella, según el patrón del consulado de catalans de Perpiñán.

En 1494 lo fue en Burgos, según el patrón de los de Valencia y Barcelona, ??sobrepuesto a la cofradía de los mercaderes, y de esta ciudad castellana pasó, con algunas modificaciones,

en Bilbao en 1511,

en Sevilla en 1543,

en Madrid en 1632, y

en San Sebastián en 1682 (en Castilla, la institución recibió el nombre de consulado de catalans y tierra o de consulado de comercio). Con los decretos de Nueva Planta (1707-16), fueron suprimidos todos los consulados de catalans de los Países Catalanes, excepto los de Mallorca y de Barcelona, ??el último de los cuales, sin embargo, no llegó a actuar normalmente hasta la delimitación de jurisdicción con la marina real (1756) y la reorganización del 1758, pedidas por el comercio barcelonés paralelamente al establecimiento del cuerpo de comercio y la creación de la junta de comercio (su jurisdicción fue extendida a todo el Principado). El consulado de catalans de Valencia fue restablecido en 1762, según el modelo del de Barcelona (y reformado en 1782-83); ese mismo 1762 fue restablecido el cuerpo de comercio de Zaragoza, que obtuvo la jurisdicción de lo contencioso mercantil, sin, sin embargo, recibió la calificación de consulado. Establecidas las diputaciones de comercio de 1773 para ciudades donde hubo consulado, en fue establecida una en Alicante en 1783, transformada en consulado en 1785, según el modelo del de Sevilla (y se llama, por ello, consulado de catalans y tierra), con jurisdicción sobre el obispado de Orihuela. En 1800 fue reformado el consulado de Palma (Mallorca), igualmente bajo el modelo del de Sevilla (y también se llama de catalans y tierra), con jurisdicción sobre el obispado de Mallorca. La reorganización del consulado barcelonés, en Tarragona, durante la guerra de la Independencia por la Junta Superior del Principado (1810), hizo que esta ciudad pidiera la creación de un consulado separado del de Barcelona, ??lo que intentó en 1817 y no consiguió hasta el 1828, un año antes de la extinción de los consulados con la promulgación del código de comercio español. Ciudades sede de cónsules de catalanes

Los consulados de Alicante, Mallorca y Tarragona tuvieran, además de las funciones judiciales, funciones gubernativas, que en Valencia y Barcelona ejercían las juntas de comercio (estímulo del comercio y de la navegación, creación de escuelas de agricultura, comercio, náutica, dibujo, etc).

Paralelamente, en el resto de España se extendió, también al sXVIII, la jurisdicción consular; trasladado a Cádiz el tribunal de Sevilla en 1717, en 1784 éste fue restablecido, con jurisdicción separada de Cádiz, a la vez que fue

establecido el de Málaga. En 1769 había sido establecido el de Filipinas, y en 1782, el de la Laguna; en 1785 lo fueron los de la Coruña y Santander, y el de 1794, el de Buenos Aires. Los tribunales de comercio surgidos en 1829 en toda España fueron a su vez abolidos con la unificación de las jurisdicciones en 1868.

Consolats de catalans, l'estructura d'estat d'una Catalunya rica i plena

La Corona catalana-aragonesa fou la potència comercial més brillant que el món mai ha conegut. Va haver-hi un temps en què la influència dels catalans era tan gran, que el model de gestió, de tarannà humanístic, promogut des del Principat va servir de referent per a la resta de les economies europees. Arreu es va conèixer la nostra manera de fer com “a la catalana”.

Els Consolats de catalans, des de el segle XIII, van ser l'estructura d'estat indispensable per estendre la nostra manera d'entendre la vida.

A Catalunya arribava una gran quantitat de productes encara desconeguts a la resta d'Europa

La cartografia catalana era la més avançada del moment i els nostres mariners, gràcies als mapes Portolans, eren els que tenien el coneixement més detallat de tots els ports del Mediterrani. El prestigi dels armadors i mercaders catalans arribà fins al punt que a molts dels principals ports del Mediterrani els rebien amb els braços oberts. Aquests, van trobar moltes facilitats per instal·lar-se, i formaren colònies, fins i tot afavorits amb privilegis de lliure comerç en diferents estats. Com els que l'emperador Andrònic II va concedir-los el 1290, específicament, “... a tots els habitants de Barcelona, Aragó, Catalunya, Mallorca, València, Tortosa i de les terres del rei d'Aragó i de Sicília”, a tot l'imperi Bizantí, per posar un cas. Abans ja gaudien de protecció a Egipte, Tunis, Sevilla, etc.

Allà on s'establiren aquests comerciants es posà en marxa un Consolat de catalans, on un representant nomenat pel rei o el consell de la ciutat de Barcelona, defensava els seus interessos davant les autoritats locals, amb el nom de “Cònsol dels catalans” i amb jurisdicció sobre tots els súbdits de la Corona catalana-aragonesa. Els cònsols, gaudien d'immunitat diplomàtica i també s'encarregaven de regular les activitats d'armadors, comerciants i navegants de les naus catalanes que es movien dins i fora de les aigües territorials de la Corona i administraven justícia en els conflictes entre els mateixos catalans. Sota l'autoritat dels cònsols es va desenvolupar el dret marítim català.

Alfòndec català

El Consolats de catalans, la gran estructura d'Estat

Els Consolats de catalans tenien la seu en un alfòndec, una construcció al voltant d'un pati on es pogués maniobrar

amb les mercaderies i un mur de protecció, on els mercaders podien desenvolupar les seves activitats amb garanties, sota la tutela del cònsol. L'alfòndec tenia la condició de zona extraterritorial (com una ambaixada) i, per tant, a dins no hi eren vigents les lleis pròpies del país, el cònsol era el màxim responsable. Era al mateix temps hostal i magatzem, els mercaders també s'hi podien allotjar, i llogar-hi una botiga o un obrador, disposaven de forn, taverna, banys i capella. Als països islàmics, podia comptar amb cementiri propi i a vegades bordell per evitar que els cristians tinguessin contactes amb les dones musulmanes. A part del cònsol, hi residien alguns capellans i un notari que facilitava les transaccions dels mercaders i expedia documents de tot tipus, fins i tot redactava testaments si calia, i s'ocupava de l'escripció del consolat i de la documentació lligada a l'actuació processal del cònsol, que era jutge interventor en tots els problemes relacionats amb els catalans en les ciutats d'acollida.

Els Consolats, que podien arribar a ser tan grans com un barri sencer, generaven tan bons ingressos, pels drets d'emmagatzematge, la taxa sobre les mercaderies, els drets de l'aplicació de justícia i altres impostos, que el càrrec de cònsol fou molt ambicionat entre els membres de les classes burgeses de tota la Confederació, com ja us podeu imaginar.

Aquesta estructura d'estat, fonamental per mantenir durant segles les rutes comercials, tan marítimes com d'interior, va evolucionar brillantment amb les necessitats i circumstàncies que els temps i l'experiència demanaven. Des dels Consolats de catalans també s'impulsaren tasques de formació i suport a l'art.

A més dels ports d'Orient, del Nord d'Àfrica, de quasi totes les illes del Mediterrani i de la península Itàlica, moltes altres ciutats poden avui dia mostrar amb orgull que van gaudir en el seu dia d'un Consolat de catalans, com a Bruges, on es va aplicar també el Codi de dret marítim català. Molts d'aquests edificis són considerats en l'actualitat icones turístiques. En algunes ciutats, com Barcelona, es van instal·lar en la Llotja de catalans, on l'empremta d'aquest gran imperi es ben palesa.

Ja sabeu com es va acabar tot, no cal que us ho expliquem, només una data: 11 de setembre de 1714.